

UYGULAYICILAR (SM,SMM) ve MÜKELLEFLER AÇISINDAN; BİLGİ İÇİN Mİ VERGİ İÇİN Mİ MUHASEBE ?

Doç. Dr. Fehmi KARASİOĞLU
Selçuk Üniversitesi, İşletme Bölümü
fehmi@selcuk.edu.tr

Arş.Gör. Haluk DUMAN
Selçuk Üniversitesi, İşletme Bölümü
halukduman@selcuk.edu.tr

ÖZET

20. yy'da üretim ve iletişim alanında meydana gelen teknolojik gelişmeler işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmek için doğru, eksiksiz ve zamanında bilgiye ulaşmasını sağlarken aynı zamanda hızlı değişim ve gelişim işletmelerin cari döneme ve geleceğe ilişkin belirsizliklerini ve risklerini artırmıştır.

Günümüz rekabet ortamında bilgiye eksiksiz, doğru ve zamanında ulaşarak bu bilgileri işletme strateji ve planlarında uygulayabilen işletmeler maliyet ve rekabet avantajı sağlayarak büyüme ve hayatta kalma imkanı elde edecektir. artık 20. yy' in en önemli üretim faktörü müteşebbis, sermaye, doğa, işgücü değil "bilgi" dir.

Anahtar Sözcükler : Bilgi Sunucuları (SM,SMM), Bilgi Kullanıcıları (Mükellefler), Bilgi, Muhasebe, Vergi

ABSTRACT

In 20 th century the developments existed in production and in communication supplies the organizations true, perfect and just in time knowledge and in the same time the fast changing and growing make the risks increase on future and current period.

In todays competetion surrounding, who can reach to knowledge, completely, straight and in time and who can practise these knowledge in organization strategy and growing plans they can obtain cost and competitive advantage and also they will the possibility of living. Now 20 th contunies most important production factor will be knowledge not enterprise, capital, nature of workforce.

Keywords: Accountancy, Liable Person, Knowledge, Accountant, Tax

I. GİRİŞ

Mükelleflerin sahibi olduğu işletmeler, ticari faaliyetleri ile ilgili olarak sistematik olmayan ve faaliyette bulunduğu çevreden kaynaklanan sistematik risklerle karşı karşıyadır. Sistematik olmayan risk işletmenin kendisine özgü olduğu için, işletme bünyesinde yapılacak faaliyetlerin etkinliğini ve verimliliğini artırıcı düzenlemeler ile bu riski minimize edebilmekte veya korunabilmektedir.

Sistematik risk ise işletmenin kontrolünün dışında faaliyette bulunduğu ülke ekonomisinden, piyasadan, faiz ve kur değişimlerinden, enflasyondan kaynaklanan risklerdir (Akgüç,1998.,Altan ve diğerleri,2004.,Usta,2002). İşletmenin bu riskleri kontrol etmesi mümkün olmamakla beraber gerek işletmenin bünyesinden gerekse dışarıdan sağlanan bilgiler ile sistematik riskin işletme üzerindeki olumsuz etkileri azaltılabilir hatta işletme için rekabet avantajı ve kârlılık artışı sağlanabilir .

Bu araştırmada, bilgi sunucuları(SM, SMM) ile bilgi kullanıcılarının muhasebenin bilgi sunum fonksiyonunun işletme faaliyetlerine etkisi üzerinde durulacaktır.

II. BİLGİ İÇİN Mİ MUHASEBE ?

20. yy' da üretim ve iletişim alanındaki teknolojik gelişmeler işletme kültüründe büyük değişmelere yol açmıştır. Bu gelişmeler işletmenin rekabet ve pazar stratejilerinde, üretim teknolojilerindeki gelişmeler üretim anlayışlarında, para ve sermaye piyasasındaki gelişmeler sermaye yapıları üzerinde değişimlere yol açmıştır. Bütün bu gelişmeler, işletmelerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için küresel düşünüp yerel hareket etmelerini zorunlu hale getirmiştir.

Gerek işletme faaliyetlerinin sonuçlarının değerlendirilmesinde ve denetiminde gerekse işletme dışından kaynaklanan gelişmelerden doğan risklerden korunma ve yararlanma amacıyla günümüzde işletmeler çok yönlü bilgi ihtiyacı duymaktadırlar.

Temel görevi “ tamamen veya kısmen mali karakterde ve para ile ifade edilebilen işlemlere ait verilerin ilgili kaynaklardan toplanması, doğruluklarının saptanması, kaydedilmesi, raporlar halinde sunulması, analiz edilmesi ve yorumlanması” olan geleneksel muhasebe (Yalkın,1998., Sevilengül,2000) işletmenin geçmiş tarihi verilerine göre kayıt, değerleme ve analiz yapmaktadır. Bu durum, 20. yy' da artan rekabet ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak ürün ve hizmetlerin ömürlerinin kısaldığı bir dönemde geleneksel muhasebenin işletmenin ihtiyacı olan bilgileri tam ve eksiksiz olarak sağladığı ve sorumluluklarını yerine getirebildiğini söyleyemeyiz.

Günümüzde işletmelerin artan bilgi ihtiyacı karşısında ortaya çıkan mali danışmanlık hizmetleri ile işletmelere işletme faaliyetlerine ait mali bilgilerin yanında(Atik,2002);

- Analiz, planlama, düzenleme ve kontrol hizmetleri
- Yeni fikir, yeni gelişmeler ve yöntemlerin yönetime aktarımı,
- İşletme politikalarının, uygulanan yöntemlerin, izlenen yolların ve kuruluş ilişkilerinin geliştirilmesi
- Kontrol sistemleri, veri işlem, matematiksel teknikleri kullanım ve uygulamasının sağlanarak yönetim muhasebesi üzerinde yoğunlaşmak,
- Yeni önerilerin sunulması, kullanılmakta olan plan ve programların geliştirilmesi, özel etütlerin hazırlanması ve uygulama aşamasında teknik yardım ve tavsiyelerin sağlanması hizmetler de sunulmaktadır.

Ülkemizde işletmelerin faaliyetleri gereğince tutulması zorunlu defterleri tutmak, ilgili beyanname ve bilgileri düzenlemek, muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, mali danışmanlık yapmak, analiz, denetim ve rapor düzenleme görevleri serbest muhasebeci ve mali müşavirlere verilmiştir.

III. VERGİ İÇİN Mİ MUHASEBE ?

Modern anlamda muhasebenin amacı, işletme sahibi ve üçüncü şahıslara işletme hakkında yeterli bilgiyi sunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında muhasebe bilgi içindir. Dar anlamda bakıldığında ise muhasebe bilgileri vergi otoritesine sunulduğunda muhasebe vergi için olduğu söylenebilir.

İşletmeler, vergi yasalarına işetme esasına göre ve bilanço esasına göre defter tutmaktadırlar. Şahıs işletmelerinin kişiliği ile işletme sahipliği aynı olduğu için işletme sahip ve ortakları gelir vergisine sermaye şirketleri tüzel kişiliğe sahip olduğundan sermaye şirketleri kurumlar vergisine şirket ortakları ise gelir vergisine tabidir (Heper ve diğerleri,1998).

Uygulama bilanço esasına göre defter tutan mükellefler üzerinde yapıldığı için bundan sonraki bütün açıklamalar bu yönde olacaktır.

Bilanço esasına göre defter tutan işletmeler her hesap dönemi sonunda bilanço ve gelir tablolarını düzenlemek zorundadırlar. Bilanço, işletmenin belli bir anda sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkları hangi kaynaklardan sağladığını gösteren tablo iken gelir tablosu ise işletmenin belli bir dönemde elde ettiği gelirler ile bu gelirleri elde etmek için katlandığı giderleri gösteren tablodur(Hongren,1981).

İşletmeler belli bir hesap dönemi sonunda ticari kazancın tespit edilmesi için bilanço düzenlemek zorundadırlar. işletmelerin yıl sonunda elde ettikleri kârın tamamı vergiye tabi olamayabilir. Bu kar, işletmelerin ticari bilançolarına göre elde edilmiştir. Oysa ki işletmenin vergiye tabi kârının tespit edilebilmesi için vergi kanunlarının dikkate alınarak vergi bilançosunun düzenlenmiş olması gerekir.

Ülkemiz vergi sisteminin artan oranlı olması aynı zamanda bilanço esasına göre defter tutan işletmelerin hem kurumlar vergisine hem de elde ettikleri kâr payları üzerinden gelir vergisine tabi olmaları işletmelerin vergi yükünü artırmaktadır. Diğer taraftan siyasi otoritenin vergi politikalarındaki sürekli değişkenliği, ekonomik ve siyasi istikrarsızlık, enflasyon, sıkı para ve maliye politikaları işletmeler için vergi muhasebesinin önemini bir kat daha artırmaktadır.

İşletmeler bir taraftan işletme faaliyetlerinin etkinliğini ve verimliliğinin artırıcı bilgilere ihtiyaç duymakta diğer taraftan da vergi yükümlülüklerini en az vergi yüküyle yerine getirebileceği bilgiye ihtiyaç duymaktadır. Bu yüzden ülkemizde finansal muhasebe ile vergi muhasebesinin vergi yönlü mü yoksa bilgi yönlü mü olduğunu tartışma konusu haline getirmiştir.

IV. UYGULAMA

IV.I.Uygulamanın Kapsamı ve Yöntemi

Uygulama, Türkiye genelinde tesadüfî olarak seçilen 16 ilde 250 mükellef (bilgi kullanıcısı) ve 250 serbest muhasebeci- mali müşavir (bilgi sunucusu) olmak üzere 500 kişilik ana kütle üzerinde anket yaparak gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması bilgi sunucusu ve bilgi kullanıcısı olmak üzere iki ana kütleden oluşmaktadır. Uygulama kapsamında bilgi kullanıcısı (137 mükellef) ve bilgi sunucusuna (137 serbest muhasebeci- mali müşavir) ulaşılmıştır.

IV.II.Uygulamanın Amacı

Anket uygulamasında, bilgi sunucuları ile bilgi kullanıcıları arasındaki ilişkiyi belirleyerek bilgi sunucularının sundukları bilgileri, mükelleflerin kullanım amaçları ile işletme ve vergi yükümlülüğü açısından etkilerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

IV.III. ARAŞTIRMA BULGULARI ANALİZİ

IV.III.I. BİLGİ KULLANICILARI

IV.III.I.1. MÜKELLEFE SUNULAN BİLGİ TÜRLERİ VE İŞLETMEDE KULLANIM AMAÇLARI (BİLGİ İÇİN Mİ MUHASEBE?)

IV.III.I.1. Serbest muhasebeci mali müşavir veya muhasebe departmanı tarafından size sunulan bilgi ve belgeler nelerdir ?

Sunulan bilgi ve belge türleri	Değer	Yüzde %
Yasal olarak tutulması zorunlu bilgi ve belgeler	99	.60
İşletme hakkında genel bilgiler	31	.18
İşletme hakkında ek mali bilgiler	25	.15
Diğer (genel ekonomi ve sektör ait bilgiler	10	.06
TOPLAM	165	1

Mükelleflere sunulan bilgilerin % 60'ı yasal olarak tutulması zorunlu belge ve bilgilerden oluşurken % 18' i işletme hakkında genel bilgiler, % 15' i işletme hakkında ek mali bilgiler ve % 6' sı ise işletmenin genel ekonomi ve faaliyette bulunduğu sektöre ait bilgilerdir. Bu durum mükelleflerin büyük bir kısmının sunulan belge ve bilgileri sadece vergi dairesine karşı sorumluluklarının yerine getirmek için kullandıklarını ortaya çıkarmaktadır.

IV.III.I.2. Serbest muhasebeci - mali müşavir veya muhasebe departmanı sizi hangi konularda sıklıkla uyarır ?

UYARDIĞI KONULAR	DEĞER	YÜZDE%
Vergi konularında	84	.32
İşletme hakkındaki muhasebe bilgileri konusunda	55	.21
İşletmenin faaliyette bulunduğu sektörde meydana gelen yasa değişikliklerinde	37	.14
Vergi yasalarında meydana gelen uygulamaya ilişkin değişimler (teşvik , vergi iadesi uygulamalarına ilişkin yasa değişiklikleri)	43	.17
İşletmenin envanter ve mali konularında uyarıda bulunmak	36	.14
Diğer(Resmi kurum SSK, Bağkur , vb	5	.02
TOPLAM	260	1

Serbest muhasebeci mali müşavir veya muhasebe departmanı mükellefleri vergi konularında uyarma oranı % 49 iken işletme faaliyetlerinin finansal etkileri üzerine % 35, sektörde meydana gelen gelişmeler üzerine uyarma oranı ise % 14' tür. Bu sonuçlar mükelleflerin, vergi dairesine karşı yükümlülüklerinin yerine getirilmesi aynı zamanda herhangi bir yasal müeyyide ile karşılaşılmasına için muhasebenin sunduğu bilgilere ihtiyaç duyduğunu ve bilgi sunucularının da bu konuda bilgi sunma çabası içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Fakat bilgi sunucuları mükelleflere vergi konularına ilişkin uyarılarda bulunurken, işletme faaliyetlerine %21 ve sektördeki gelişmelere ilişkin bilgi sunumunu ise %14 oranında olarak gerçekleştirmektedir.

IV.III.1.3. İşletmeniz hakkında ek mali bilgi sunma isteği/talebi kimden geldi ?

BİLGİ KULLANICISI	Değer	Yüzde %	BİLGİ SUNUCUSU	Değer	Yüzde %
Mükellefin talebi	60	.44	Mükellefin / yönetici talebi	51	.38
Mükellefin talebi değil	77	.56	Kendi çalışmalarım	86	.62
TOPLAM	137	1	TOPLAM	137	1

Bilgi kullanıcılarının % 44 (60 işletme)' ü ek bilgi talebinde bulunurken %56 (77 işletme) ek bilgi talebinde bulunmamaktadır. Aynı soruyu bilgi sunucularına sordumuzda ek bilgi talebi mükelleflerden % 38 (51 işletme)' inin kendi talebi %62 (86 kişi)' sı ise bilgi sunucularının kendi özel çalışmalarını bilgi kullanıcılarına sunduğunu belirtmiştir.

Anketi cevaplayan mükelleflerin % 60' ı soru. IV.III.1.1' de zorunlu bilgiler dışında bilgiye ihtiyaç duymazken % 40' ı ise zorunlu bilgilerin dışında işletme faaliyetlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılmasında ve denetlenmesinde ek bilgi ihtiyacı duymaktadırlar. Diğer taraftan bilgi sunucularının %62' si kendi özel çalışmaları ile ek mali bilgi sunumu yapmakta fakat bilginin kullanıcısı olan mükelleflerin % 56' sı bu bilgileri kullanmamaktadır.

IV.III.1.4. Mükellefin talep ettiği *ek mali bilgi* türleri ve kullanım amaçları

EK MALİ BİLGİLER	DEĞER	YÜZDE %
Ticari faaliyete ilişkin bilgiler,	42	.48
Finansal yapıya ilişkin bilgiler	18	.20
Kârlılığa ilişkin bilgiler	28	.32
TOPLAM	88	1

Mükellefin talebi olan ek mali bilgilerin % 48 (42 işletme)' i ticari faaliyete ilişkin bilgiler, % 20 (18 işletme)' si finansal yapıya ilişkin bilgiler ve % 32 (28 işletme)' si ise işletmenin kârlılığına ilişkin bilgilerden oluşmaktadır.

Mükellefin ek mali bilgi isteğinin % 70' i ticari faaliyete % 30'u ise sermaye yapısına ilişkindir. Bu sunulan bilgiler geçmiş dönemlere ait belge ve bilgilerden hazırlandığı için şirket sahibi bu ek mali bilgileri daha çok işletme faaliyetlerinin sonucunu görmek, faaliyetlerinin kârlılığını ölçmek için kullanmaktadır.

IV.III.1.5. Serbest muhasebeci mali müşavir veya muhasebe departmanının sunduğu zorunlu ve ek mali bilgilerin işletmenin varlık ve kaynakları üzerinde olumlu etkileri nelerdir ?

VARLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	DEĞER	YÜZDE %
Kredili satışların etkin yönetimi	34	.24
Stokların etkin yönetimi	37	.26
Etkin kapasite kullanımı	48	.35
Diğer (Menkul kıymet, iştiraklerin yönetimi)	22	.15
TOPLAM	141	1
KAYNAKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	DEĞER	YÜZDE %
Daha uygun koşullarda kredi kullanımı	22	.13
Yabancı kaynakların etkin kullanımı	8	.05
Özkaynakların etkin kullanımı	46	.28
Kârlılık artışı	43	.27
Maliyetlerin etkin yönetimi	43	.27
TOPLAM	161	1

Serbest muhasebeci mali müşavir veya muhasebe departmanı tarafından sunulan ek mali bilgiler mükellefler tarafından kıt olan kaynakların (öz kaynak ve yabancı kaynakların) işletme için kârlı, maliyeti düşük ve devir hızı yüksek ürün ve hizmetlere yatırılmak için kullanıldığını ifade etmektedir. Çünkü uygun koşullarda kredi ve öz kaynak seviyesinin belirlenmesi (% 46) ile uygun stok (% 26) ve kredili satış politikası (%24) kapasitenin etkin ve verimli kullanılışı (%35), maliyet minimizasyonu (%27) ve kârlılığın artışını (%27) beraberinde getirmektedir.

Sunulan bilgiler işletmenin kaynakları ve varlıkları üzerinde birbirine geçmiş zincirin halkaları gibidir. Kaynak ve varlıkların kullanımında ki verimlilik veya etkinlik artışı maliyetli ve kârlılığı olumlu etkilemekte veya tam tersi olmaktadır.

II.III.I.6. Serbest muhasebeci mali müşavir veya muhasebe departmanının sunduğu zorunlu ve ek mali bilgilerin işletmenin varlık ve kaynakları üzerinde ki etkileri olumsuz ise bunun sebebi ;

OLUMSUZ ETKİNİN SEBEPLERİ	DEĞER	YÜZDE %
İşletmenin ticari faaliyetlerine ilişkin eksik belge ve bilgiye sahip olma	8	.16
Ekonomik istikrarsızlık	17	.34
Vergi yasalarında ki sürekli değişkenlik ve oranlardaki sürekli yükseklik	16	.32
Kalifiye eleman eksikliği	9	.18
TOPLAM	50	1

Bu anket sorusuna 33 kişi cevap vermiş ve cevap verenlerin % 66' sı kendisi dışında kontrol edilemeyen ekonomik istikrarsızlık (%34) ve vergi yasalarındaki sürekli değişkenliğin (%32) kullanılan mali bilgi ve belgelerin işletmenin gerçek durumunu yansıtmasını engellediğini ve olumsuzluğun temel kaynağı olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Gerçektende ülkemizdeki kriz ve enflasyon dönemleri işletmelerin mali tablolarının yanlış sonuçlar vermesine yol açmıştır. Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde işletmeler reel olarak kâr elde etmediği halde enflasyon nedeniyle paranın satın alma gücündeki değişimlerden dolayı gelir tabloları yüksek kârlar açıklamış ve sonuçta işletmelerin kıt olan öz kaynakları vergilendirilmiştir. Aynı zamanda devletin en büyük gelir kaynağı olan vergi sisteminin artan oranlı olması ve farklı vergi uygulamaları işletmelerin vergi yüklerini artırmaktadır.

IV.III.I.7. Serbest muhasebeci mali müşavir veya muhasebe departmanının sunduğu zorunlu ve ek mali bilgiler işletmenin gerçek durumunu yansıtıyor mu?

Ankete katılan 137 mükellef sunulan zorunlu ve ek mali bilgilerin %74 (102 işletme)' ü işletmelerinin gerçek durumunu yansıttığını % 26 (35 işletme)' sının ise gerçek durumu yansıtmadığını belirtmiştir. Mükelleflerin % 26 ' sının işletme faaliyetlerini yerine getirmek için ya kendi tecrübelerinden yararlanmakta ya da işletme bünyesinde yasal muhasebeden farklı işletme faaliyetlerine ait kayıtların tutulduğu bir bilgi bankasına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

IV.III.I.II. UYGULAYICI MÜKELLEFLER İLİŞKİSİ VE İŞLETME VERGİ DAİRESİ PARADOKSUNDA BİLGİNİN KULLANIMI (VERGİ İÇİN Mİ MUHASEBE?)

IV.III.I.II.1. Muhasebenin sizin (Mükellef) için önemi

Mükellefin muhasebeye bakış açısı	Değer	Yüzde %
Vergi kanunlarının tam uygulanması için	72	.33
İşletmenin vergi borcunu takip edebilmesi için	49	.22
İşletmenin performansının değerlendirilmesi için	47	.21
İşletme hakkında detaylı bilgiye sahip olmak için	50	.23
TOPLAM	218	1

Mükelleflerin, kendilerine sunulan bilgilerin özellikle vergi dairesine olan yükümlülüklerin % 55 oranında tam olarak yerine getirilebilmesi için kullanmayı tercih etmektedir.

Gerçektende soru IV.III.I.3' te mükelleflerin %56' sı ek mali bilgi talebinde bulunmamakta ve yasal sorumlulukların yerine getirilmesi konusunda hassas oldukları görülmüştür.

Sadece mükellefler arasında (47 kişi) işletme faaliyetlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılmasına yönelik muhasebe bilgilerinin tercih etmektedir. Burada mükelleflerine analiz yapan uygulayıcıların bu analizlerini %56' sı dikkate alınmadığı ortaya çıkmaktadır.

IV.III.II.2. İşletmenizin vergi dairesi ile olan ilişkilerinizi yürüten görevlilerden ne tür bilgi

Sunulan bilgilerin etkisi	Değer	Yüzde %
Vergi kanunlarında meydana gelen değişikliklerden haberdar olunarak bu değişikliklerden faydalanılmıştır.	62	.32
Vergi sistemindeki değişikliklerin işletmenin varlık ve kaynak dağılımı üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi sağlanmıştır.	37	.19
Vergi dairesine karşı yükümlülüklerin zamanında ve eksiksiz yerine getirilmesi sağlanarak herhangi bir yasal ceza ile karşılaşmamıştır.	78	.41
İşletme üzerinde olumlu yada olumsuz hiçbir etkisi olmamıştır.	15	.08
TOPLAM	192	1

istemektesiniz

Mükellefler, muhasebecilerin sunmuş oldukları bilgileri vergi dairesine karşı olan yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve herhangi bir cezai müeyyide ile karşılaşmamak için (%41) kullanmayı tercih etmektedirler.

Sonuç olarak mükellefler vergi yasalarındaki yasal hak ve yükümlülükleri konusunda yetersiz bilgiye sahip ve aynı zamanda vergi dairesi ile olan ilişkilerinde iyi bir iletişime sahip olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

IV.III.II.3. Muhasebecinizi arama ihtiyacınız

Muhasebeciyi arama ihtiyacı	Değer	Yüzde %
Vergisel olarak ceza müeyyidesi ile karşılaşmamak için	77	.39
İşletmenin daha sağlıklı yürüyebilmesi için	70	.35
Uygulayıcının yorum ve analizinden faydalanmak için	32	.16
Ekonomik konjonktürü ve değerlendirilmesi için	19	.10
TOPLAM	198	1

Bu sonuçlar mükellefin bilgiyi kullanım amacı ile uygulayıcı olan muhasebeciyi arama ihtiyacı arasındaki doğrusal ilişkinin kaynağının vergi olduğunu desteklemektedir. Bütün sonuçlarda işletmenin vergi boyutu ile işletmenin faaliyetlerine ilişkin bilgi boyutu beraber değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu sonuç aynı zamanda mükelleflerin, uygulayıcının sunmuş olduğu belge ve bilgilere olan güvenini ifade etmektedir.

IV.III.II.4.Muhasebeci veya muhasebe departmanı tarafından sunulan bilgilerin etkisi

Mükellefin isteği ve muhasebeci ve muhasebe departmanı tarafından sunulan bilgiler arasında uyum söz konusudur. Mükellef bilgi sunucularından işletmenin ödeyeceği vergi türleri ve ödeme zamanı üzerine bilgi istemekte ve bu sunulan bilgilerin işletmeler üzerindeki en büyük olumlu etkisi ise yasal bir müeyyide veya ceza ile %41 (78 kişi) karşılaşmamıştır. O halde biz bilgi sunucuların mükellefin isteği olan bilgi ve belgeleri doğru ve eksiksiz sunabildiğini söyleyebiliriz.

V.III.II. BİLGİ SUNUCULARI

IV.III.II.1.UYGULAYICILARIN BİLGİ SUNUMU (BİLGİ İÇİN Mİ MUHASEBE?)

IV.III.II.1.1. Mükelleflere ne tür bilgi sunmak sizin için önemlidir

Mükelleflere Sunulan Bilginin Önem Derecesi	Değer	Yüzde %
Vergi yasalarındaki değişmelerle ilgili bilgi ve belgeler	95	.33
İşletmenin içinde bulunduğu ekonomik ve mali duruma ilişkin bilgiler	88	.31
İşletme vergi yükümlülüklerinin ve sorumluluklarının yerine getirilmesi için vergi borcunu miktar ve ödenme zamanı açısından bilgilendirmek	102	.36
TOPLAM	285	1

Bilgi sunucuları, mükellefin vergi dairesine olan yasalar gereği yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve vergi yasalarındaki değişmeler sonucu gerekli bilgi ve belgelerin sunumunu (% 69) oranında önemsedikleri anlaşılmaktadır. İşletmenin ekonomik ve mali durumuna ilişkin bilgi sunumunu (% 31) oranında önemsedikleri anlaşılmaktadır. Bu durum mali müşavirin mükellefin ticari faaliyetleri sonucu doğan vergi yükümlülüğünün

tam olarak yerine getirme çabası içerisinde olduğu ve mükellefin bakış açısına göre bilgi sunumu gayreti içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

IV.III.II.1.2. Defterlerini tuttuğunuz mükelleflere sunduğunuz işletmeye yönelik kullanım amaçları nelerdir ?

SUNULAN BİLGİLERİN KULLANIM AMACI	DEĞER	YÜZDE %
Ticari faaliyete ilişkin bilgiler,	79	.29
Finansal yapıya ilişkin bilgiler	55	.20
Faaliyette bulunulan sektördeki gelişmelere ilişkin bilgiler	19	.07
Ekonomik gelişmelere ilişkin bilgiler	36	.13
Vergi kanunlarında ki değişimlere ilişkin bilgiler	83	.31
TOPLAM	272	1

Bilgi sunucuları işletmenin ticari faaliyetine ilişkin bilgilere % 29 oranında önem verirken ticari faaliyetleri sonucu ortaya çıkan vergi yükümlülüklerine ilişkin bilgiler % 31 oranında ve bir faaliyet dönemi sonunda oluşan finansal yapıya ilişkin bilgileri %20 oranında sunmaktadır. Bu bilgilerin yanında %13 oranında genel ekonomiye ilişkin bilgiler ve % 7 oranında işletmenin faaliyette bulunduğu sektöre ilişkin bilgiler sunmaktadır.

Genel itibarı ile bilgi sunucuları işletmenin muhasebe kayıtlarında hem işletmenin faaliyetleri için özel bilgi sağlamakta hem de vergi dairesine ait bilgi sağlamaktadır. Bu durum bizi bilgi sunucularının işletmeyi gerek ticari faaliyeti gerekse yasal düzenlemelerden ve kısmen ekonomik değişimlerden kaynaklanan risklere karşı koruma gayreti, görev ve sorumluluğu içerisinde olduğu sonucuna götürmektedir.

IV.III.II.1.3. Defterlerini tuttuğunuz ve çalıştığınız işletmelerin dönemler itibariyle ticari faaliyetlerine ilişkin mali bilgilerden oluşan bir bilgi bankasına sahip misiniz

Evet	106	%77,4
Hayır	31	%22,6

İşletmelerin yasal olarak tutulması ve saklanması zorunlu belge ve bilgileri en az 10 yıl olmasına rağmen Türkiye'deki işletmeleri ve onların muhasebe kayıt ve işlemlerini yürüten muhasebecilerin hala yasal yükümlükler açısından sorumluluklarını yerine getirmediği aynı zamanda bu %22,6 lik oran işletmelerin günlük politikalarla yönetildiğini ve kurumsallaşmanın sağlanamadığını ifade etmektedir.

IV.III.II.1.4 Bilgi bankasındaki bilgileri kullanma amacınız

BİLGİYİ KULLANMA AMACI	Değer	Yüzde %
Yasal sorumlulukların yerine getirilmesi amacıyla	96	.29
İşletmenin resmi ve özel kurumlarla olan ilişkilerinin düzenlenmesi amacıyla	77	.24
İşletme faaliyetlerini takip edilmesi amacıyla	78	.24
Gelecek dönemlere ait bütçe ve planların hazırlanması amacıyla	76	.23
TOPLAM	327	1

Muhasebeci ve muhasebe departmanı personeli işletmenin üst yönetimine işletme faaliyetlerine ilişkin rutin bilgilerinin (% 53) yanında aynı zamanda işletme faaliyetlerinin performansının değerlendirilmesinde denetiminde (% 24) ve geleceğe ilişkin plan ve bütçelerin hazırlanması (% 23) için üst bilgi niteliğinde muhasebe bilgi ve belge sunumu yapmaktadır.

IV.III.II.1.5. İşletme yönetici ve sahiplerine bilgi bankanızdan işletmenin ticari faaliyetlerine ilişkin sunmuş olduğunuz ek mali bilgiler

TİCARİ FAALİYETE AİT BİLGİLER	Değer	Yüzde %
Kredili satış politikasına ilişkin bilgiler	35	.13
Stoklara ilişkin bilgiler	74	.28
Maliyetlere ilişkin bilgiler	78	.29
Karlılığa ilişkin bilgiler	82	.30
TOPLAM	269	1

Bu sonuçlar bilgi sunucularının işletmenin satın almış olduğu veya ürettiği mal ve hizmetlerin maliyetleri, satış fiyatı, karlılığı ve stok yönetimi konusuna önem vermektedir. Aynı hassasiyeti ise mal ve hizmetlerin satış politikası olan peşin veya kredili satış politikasında göstermemektedir.

Özellikle günümüzde ulusal ve uluslararası rekabetin arttığı ortamda şirketlerin pazar paylarını korumak ve yeni pazarlara girebilmek amacıyla satışa sunulan mal ve hizmetlerin kalite, ürün tatmini satış fiyatı vb özellikleri yanında bu ürün ve hizmetlerin farklı tüketici kitlelerine farklı fiyat ve taksit avantajlarıyla sunabilmeleri onların satışlarına ve karlılığına olumlu etki yapacaktır.

Buradaki önemli nokta şirketin satış politikası ile sabit yükümlülüklerini karşılama para akışının uyumlu olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu durum şirketin daha az yabancı kaynak kullanımı daha az ortalama sermaye maliyetine ulaşmasını sağlayacaktır. Ters durumda yükümlülüklerini karşılayamayan şirketler iflas vb. sorunlarla karşılaşabilirler.

IV.III.II.II.MALİ MÜŞAVİR SERBEST MUHASEBECİ VE MUHASEBE DEPARMANI ÇALIŞANI - MÜKELLEF İLİŞKİSİ VE VERGİ DAİRESİ PARADOKSUNDA BİLGİNİN KULLANIMI (VERGİ İÇİN Mİ MUHASEBE)

IV.III.II.II.1. Mükellef yada işletme yöneticilerine vergi dairesi ile olan ilişkilerinde ne tür bilgi sunmaktasınız.

VERGİ DAİRESİNE İLİŞKİN SUNULAN BİLGİLER	Değer	Yüzde %
Tüm vergi kanunlarında meydana gelen değişmelerin işletme üzerindeki etkilerini ortaya koyan bilgiler	58	.23
İşletmenin vergiye konu olan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesine ait bilgiler	87	.35
Gelir ve kurumlar vergisi vb vergilerin zamanında ödenmesini sağlayacak bilgiler	73	.29
Mükellefin vergi dairesine ilişkin bütün işlemler tarafımızdan yürütülmekte olduğu için özel bir bilgi sunumu yoktur	34	.13
TOPLAM	252	1

Bilgi sunucuları mükellefin isteği olan vergi dairesine karşı sorumlulukların ve yükümlülüklerin tam zamanında ve doğru olarak yerine getirilmesi ve farklı vergi uygulamalarının işletme üzerindeki etkilerini ortaya koyan gerekli bilgi ve belge sunma konusunda uzmandır.

IV.III.II.II.2. Mükellefin vergi dairesine olan ilişkilerini düzenleyen bilgi sunumlarınızın olumlu etkisi

EK MALİ BİLGİLERİN OLUMLU ETKİSİ	Değer	Yüzde %
Vergi dairesine olan yükümlülükler zamanında yerine getirilmiştir.	81	.29
İşletme faaliyetlerine ait zamanla ortaya çıkan istisna ve muafiyetlerden yararlanma imkanı elde edilmiştir.	45	.18
Yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesi sonucu daha az cezai müeyyide ile karşılaşmıştır.	90	.33
İşletme hakkında, işletme sahipleri, devlet ve üçüncü şahıslara daha güvenli, gerçekçi ve doğru bilgi sunumu yapılmıştır.	56	.20
TOPLAM	272	1

Bilgi sunucularının, sunmuş oldukları bilgilerin etkisi daha çok vergi dairesine karşı sorumlulukların tam ve zamanında yerine getirildiği (% 29), daha az vergi cezası ödeme (% 33) imkanı elde edildiği ve vergi yasalarındaki muafiyet ve istisnalardan yararlanarak (%18) vergiye konu olan ticari faaliyetleri üzerinden daha az vergi ödendiği ve çalışmalarında bu yolda olduğu ortaya çıkmaktadır. İşletme içi ve dış çevresinin kamunun gereği gibi aydınlatılması ve yatırımcının korunması için bilgi sunumu çabaları ise % 20 oranındadır.

IV.III.II.II.3. Mükellefin vergi dairesine olan ilişkilerini düzenleyen bilgi sunumlarınızın olumsuz etkisi

EK MALİ BİLGİLERİN OLUMSUZ ETKİSİ	Değer	Yüzde %
İşletme çalışanları üzerinde olumsuz etkilendi	15	.21
İşletmenin finansal yapısı olumsuz etkilendi	16	.21
İşletme vergi cezaları ödedi	43	.58
TOPLAM	74	1

İşletme ticari faaliyetleri vergi yasalarına göre kayıt ve belge düzenine uygun yerine getirilmediği için işletmeler gerek vergi dairesine bilgi sunumu gerekse vergi denetimi sırasında % 58 oranında vergi cezaları ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. Vergi dairesi ile kurulamayan iyi iletişim neticesinde işletme vergi cezaları ile karşılaşmakta ve ödenen ağır vergi cezaları işletmenin finansal yapısını bozarken (% 21) işletme personelinin moral motivasyonu ve çalışma performansı olumsuz (% 21) etkilenmiştir.

V. SONUÇ

İşletmelerin günümüz rekabet şartlarına göre ayakta kalması, çevresinde meydana gelen değişme ve gelişmelere ayak uydurabildiği sürece mümkün olacaktır. Adeta birer canlı varlık olan işletmeler, faaliyetlerinin etkinliğini ve verimliliğini arttırmak ve denetim ve kontrolünün sağlanması için, çok yönlü işletme içi ve dışı bilgiye ihtiyaç duyarlar. Ayrıca, işletme faaliyetlerinin sonucunda oluşan olan kâr - zararın vergilendirilmesi konusunda özkaynakların korunması için de bilgi stratejik rol oynamaktadır.

Çalışmamıza göre, mükelleflerin % 60 (99 işletme)' ı yasal olarak tutulması zorunlu bilgi ve belgeleri kullanarak vergi otoritesine karşı sorumlulukların asgari şekilde yerine getirme çabası içerisindeyler. Bu asgari çabanın içerisinde vergi türleri, miktarı ve ödeme zamanı (%47) , vergi kanunlarında meydana gelen gelişmelerin işletme üzerindeki etkilerini ortaya koyan bilgiler (% 27) ve vergiden kaçınmayı sağlayacak bilgiler (% 14) kullanılmaktadır . İşletmenin varlık ve kaynak yapısına ilişkin bilgi kullanımı ise sadece (%12) oranındadır.

Buna karşın bilgi sunucularının bir kısmı (SM-SMM) yasal olarak tutulması zorunlu bilgilerin yanında (%62) ek mali bilgi sunmaktadırlar. Bu durum bilgi sunucularının, mükelleflerin yasal olarak tutulması zorunlu bilgi ve belge yanında işletmenin ticari faaliyetlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması ve faaliyetlerin denetiminin sağlanması için ek mali bilgi sunma gayreti içerisinde olduklarını göstermektedir.

Bilgi kullanıcılarının, muhasebenin sunmuş olduğu bilgileri öncelikli olarak vergi yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için kullanılmasında temel sebep ise ülkemizde uzun yıllardır süren ekonomik ve siyasi istikrarsızlık, enflasyon, vergi yasalarının değişkenliği, yüksek vergi yükleri vb. faktörlerin işletmenin faaliyetleri ve özkaynakları üzerindeki olumsuz etkisini ortadan kaldırmak içindir.

Bilgi kullanıcılarının böyle korumacı bir davranış içinde bulunmalarının temel sebeplerden biride ülkenin temel geliri olan vergi gelirlerini artırmak amacıyla yapılan vergi yasalarındaki sürekli olarak artan yasal baskıdır. Örneğin 2004 yılında mükelleflerden vergi matrahlarını artırmaları, aksi takdirde vergi denetmenleri tarafından incelemeye tabi tutulacağına ilişkin tebliğ yayınlamıştır. Ayrıca, Maliye Bakanlığı 28 Şubat 2004 tarih ve 25387 sayılı Resmî Gazetede Vergi Usul Kanunu 329 sıra no' lu Genel Tebliği ile mükelleflerin "Performans Derecelendirme Bildirimi" isteyerek işletmeler üzerindeki baskıyı artırıcı düzenlemelere gitmiştir.

Başka bir deyişle işletmelerin muhasebe bilgilerini vergi için kullanmaları yasal otoritenin düzenlemelerinden kaynaklanmaktadır.

KAYNAKÇA

AKGÜÇ Öztin, **Finansal Yönetim**, Muhasebe Enstitüsü Yayın No: 65, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayın No: 17, Yenilenmiş 7. Baskı, Avcıol Basım Yayım, İstanbul, 1998,

ALTAN Mikail ve diğerleri, **Uygulamalı Finans**, Atlas Kitabevi, Konya, 2004,

ATİK Ahmet, **Şirketlerde Değişim Yönetimi, Mali Danışmanın Boyutları ve Mali Müşavirin Bağımsızlığı**, Vergi Dünyası, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, sayı: 248, yıl:21, Nisan 2002, İstanbul,

Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Resmî Gazete, sayı 20391, yayın tarihi : 03.01.1990

HEPER ve Diğerleri, **Türk Vergi Sistemi**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:941, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 511, Eskişehir, 1998

HORNGREN Charles T., **Introduction To Financial Accounting**, Prentice Hall Inc., Amerika, 1981

SEVİLENGÜL Orhan, **Tek Düzen Muhasebe Sistemi İle Uyumlu Genel Muhasebe**, Gazi Kitabevi, 9. Baskı, 2000, Ankara

USTA Öcal, **İşletme Finansı ve Finansal Yönetim**, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 2002,

YALKIN Yüksel Koç, **Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulamalar**, Turhan Kitabevi, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Ankara, 1998,